

به نام خدا

تأثیر داستان های فلسفی بر روحیه پژوهشگری دانش آموزان ابتدایی

مؤلف :

الهام مصطفی زاده

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : مصطفی زاده، الهام، ۱۳۶۷
عنوان و نام پدیدآور : تاثیر داستان های فلسفی بر روحیه پژوهشگری دانش آموزان ابتدایی /
مؤلف الهام مصطفی زاده.
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری : ۱۰۳ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۰۲-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : داستان های فلسفی - روحیه پژوهشگری - دانش آموزان ابتدایی
رده بندی کنگره : RJ۵۲۸
رده بندی دیویی : ۶۱۸/۹۲۸۵۹۰۴
شماره کتابشناسی ملی : ۹۸۰۲۴۳۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : تاثیر داستان های فلسفی بر روحیه پژوهشگری دانش آموزان ابتدایی
مؤلف : الهام مصطفی زاده
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۳
چاپ : زبرجد
قیمت : ۱۰۳۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۰۲-۳
تلفن مرکز بخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به

روان پاک پدر و مادرم
که مرادرس عشق و دوستی اهل بیت آموختند.

و

دخترم کیران به پاس همه مرارت ها و حمایت ها

و

خودم که برای خودم ساختم

فهرست

فصل اول کلیات	۹
مقدمه	۹
بیان مسأله	۱۰
فصل دوم: ادبیات نظری	۱۷
مقدمه	۱۷
مبانی نظری	۱۷
داستانهای فلسفی	۱۷
فلسفه برای کودکان	۲۰
داستانهای فلسفی به کودکان در زبان فارسی	۲۵
اصول برنامه فلسفه برای کودکان	۲۷
اصل اول: عقلانیت چون عامل سازمان دهنده	۲۷
اصل دوم: تفکر خودآگاهانه	۲۸
اصل سوم، تعلیم و تربیت چون فرایند پژوهش	۲۹
اصل چهارم: کلاس درسی چون اجتماع پژوهشی	۳۱
روحیه‌ی پژوهشگری	۳۴
تعریف روحیه پژوهشگری	۳۴
تاریخچه روحیه پژوهشگری	۳۶
انواع دسته‌بندی روحیه پژوهشگری	۳۷

- ۳۹ نظرات و دیدگاههای مربوط به روحیه پژوهشگری.....
- ۳۹ دیدگاه جان دیوئی و الگوی حل مسئله.....
- ۴۲ دیدگاه شوآب.....
- ۴۵ دیدگاه جروم برونر: یادگیری اکتشافی.....
- ۴۶ مؤلفه‌های روحیه پژوهشگری.....
- ۴۷ پرسشگری.....
- ۴۸ تفکر انتقادی و حل مسئله.....
- ۵۵ اعتمادبه‌نفس.....
- ۵۹ رفتار خلاقانه.....
- ۶۴ توانایی انجام کار گروهی.....
- ۶۵ تخیل و ادراک فضایی.....
- ۶۷ جایگاه روحیه پژوهشگری در تعلیم و تربیت و ضرورت نقش معلم.....
- ۷۰ اهمیت پژوهش برای دانش‌آموزان.....
- ۷۲ مبانی نظری یادگیری خودراهبر.....
- ۷۳ سبک یادگیری.....
- ۷۶ یادگیری خود راهبر.....
- ۷۷ ویژگی‌های افراد خود راهبر.....
- ۷۸ ابعاد یادگیری خود راهبر.....
- ۷۸ الگوی چهاربعدی کندی.....
- ۷۹ الگوی مسئولیت شخصی محور (بروکت وهیمسترا) (PRO).....

۸۰	.....الگوی سه‌بعدی گاریسون
۸۰	.....الگویی مفهومی برای درک یادگیری خود راهبر در محیط‌های برخط
۸۲	.....فرایندهای یادگیری خود راهبر در زمینه برخط
۸۵	.....فهرست منابع

تقدیم به

روان پاک پدر و مادرم

که مرا درس عشق و دوستی اهل بیت آموختند.

و

دخترم کیژان به پاس همه مرارت ها و حمایت ها

و

خودم که برای خودم ساختم

فصل اول

کلیات

مقدمه

آموزش فلسفه به کودکان یکی از رویکردهای نوین در تعلیم و تربیت است که به دلیل تأثیرات گسترده‌اش بر توسعه مهارت‌های شناختی و اجتماعی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفته است. یکی از ابزارهای مؤثر در این زمینه، استفاده از داستان‌های فلسفی است که به طور خاص برای تحریک تفکر انتقادی و خلاقانه طراحی شده‌اند. داستان‌های فلسفی، با فراهم آوردن فضایی برای پرسش‌گری و کاوش عمیق، می‌توانند به شکل‌دهی و تقویت روحیه پژوهشگری در دانش‌آموزان کمک کنند و آنها را به یادگیری خودراهبر و مستقل سوق دهند.

روحیه پژوهشگری، به معنای تمایل به کاوش، پرسش و تحقیق در مسائل مختلف، از ویژگی‌های کلیدی است که در یادگیری مؤثر و پایدار نقش دارد. این ویژگی نه تنها به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به درک عمیق‌تری از موضوعات مختلف دست یابند، بلکه آنها را قادر می‌سازد تا با چالش‌های جدید به طور خلاقانه و مؤثر مواجه شوند. در این راستا، داستان‌های فلسفی با ارائه سناریوهای جذاب و سوال‌برانگیز، فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورند تا با تفکر انتقادی و پرسش‌گری در زمینه‌های مختلف روبه‌رو شوند و در فرآیند یادگیری، به کشف و تحلیل مسائل بپردازند.

یادگیری خودراهبر به معنای توانایی فرد در مدیریت و هدایت فرآیند یادگیری خود، از دیگر جنبه‌های مهم آموزشی است که در دنیای معاصر اهمیت زیادی دارد. در این نوع

یادگیری، دانش آموزان به جای صرفاً دریافت اطلاعات از معلم، به کشف و جستجو برای پاسخ ها و حل مسائل می پردازند. داستان های فلسفی با ایجاد محیطی حمایتی و تحریک آمیز، می توانند به دانش آموزان کمک کنند تا مهارت های خودرا هبیری را توسعه دهند و از فرآیند یادگیری لذت ببرند.

اهمیت این موضوع در این است که ایجاد روحیه پژوهشگری و تقویت یادگیری خودرا هبر، نه تنها به بهبود عملکرد تحصیلی کمک می کند، بلکه پایه های اصلی برای موفقیت در زندگی آینده و سازگاری با چالش های جدید را نیز فراهم می آورد. با توجه به تحولات سریع و پیچیده دنیای امروزی، مهارت های تفکر انتقادی و توانایی مدیریت یادگیری شخصی، به عنوان کلیدهای موفقیت در عرصه های مختلف زندگی شناخته می شوند. لذا، پژوهش در زمینه تأثیر داستان های فلسفی بر این مهارت ها می تواند گام مهمی در جهت ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش باشد و به توسعه روش های آموزشی نوین و مؤثر کمک کند.

بیان مسأله

بسیاری از متفکران بر این عقیده اند که فلسفه برای کودکان برنامه ای برای پرورش مهارت های تفکر و خلاقیت در کودکان برای درک مسائل فلسفی است. (قاصدی، ۱۳۹۹). فلسفه برای کودک یکی از برنامه های آموزشی است که کودکان و نوجوانان را قادر می سازد تا افکار پیچیده خود را تدوین کنند و با این شیوه استدلال، پرسش ها و خلاقیت و تعهد آن ها افزایش می یابد. (آکورینی، ۲۰۱۵) روحیه پرسشگری برای تحریک و هدایت قدرت تفکر بسیار مفید است. افراد از چهار سالگی می توانند سؤال بپرسند و نحوه برخورد آن ها با سؤالات کودک تأثیر بسزایی در شخصیت و آینده آنها دارد. (منصور نژاد، ۱۳۹۵)

کنجکاوی ناشی از نیاز کودک به دانستن است. کودک هر چه بیشتر سؤال بپرسد سالم‌تر و باهوش‌تر است. کودک ناخودآگاه احساس می‌کند که هر شیء ناشناخته‌ای می‌تواند خطرناک باشد و تنها زمانی احساس امنیت می‌کند که آن را به‌درستی بداند. ظهور این افکار در کودکان تصادفی نیست. نیازمند آموزش و ایجاد شرایط مساعد برای پرورش این نوع تفکر است. به‌عبارت‌دیگر، اگر قرار است کودک باهوش و منتقدی پرورش یابد، قدرت فکری او را نباید به شانس واگذار کرد. (فیشر، ۱۳۹۵).

رعایت جنبه پرسشگری، آشنا ساختن ذهن کودک با پرسش‌های فلسفی و بحث در مورد آن، آغاز تفکر کودکان است. توجه به بعد پرسش‌گری درگیر کردن ذهن آنان با پرسش‌های فلسفی و بحث و گفت‌وگو درباره‌ی آنها، نقطه‌ی آغاز راه‌اندازی تفکر در کودکان است.

طرح مسئله و بحث در مورد داستان روشی است که برای پاسخگویی به سؤالات کودکان در برنامه فلسفه انتخاب شده است. در این برنامه باراهنمایی معلم داستانی به کودکان ارائه می‌شود. کودکان به سؤالات خود در مورد داستان پاسخ می‌دهند. و در مورد مسئله مطرح‌شده، بحث و گفتگو می‌کنند. (کم، ۱۳۹۸) گفتگوهای فلسفی اغلب بر پایه روش سقراطی می‌باشد، بنابراین، توجه به فلسفه به معنایی که طرفداران آموزش فلسفه به کودکان اقتباس کرده‌اند، نمونه‌ای از رویکرد پژوهشی در تربیت است. (مرعشی، صفایی مقدم، پاک‌سرشت باقری، سیاسی، ۱۳۹۵).

روحیه پرسشگری شامل اجزایی مانند کنجکاوی، پشتکار، کنترل تکانه و توانایی کار در یک تیم است. کنجکاوی: میل به دانستن، پرسیدن سؤال و ابتکار عمل برای حل و کشف مشکلات. پشتکار یعنی به‌خوبی انجام دادن کار، یعنی با دقت از روشی پیروی کنید که درخور توجه باشد. کنترل تکانه: عمل یا رفتاری است که بدون فکر، کنترل یا جهت آگاهانه

پس از یک محرک فعال می‌شود. توانایی کار گروهی: دانش‌آموزی که روحیه پرسشگری دارد، گوش دادن به نظرات دیگران را می‌آموزد، مطالعه می‌کند و بر اساس تفکر آگاهانه آنها را می‌پذیرد یا رد می‌کند و از به اشتراک گذاشتن دانش خود با دیگران استقبال می‌کند. (شیرزاد، ۱۳۹۳)

پژوهشگری تحت تأثیر دو بعد شناختی و عاطفی است. در بعد شناختی باید توانایی خلاقیت، حل مسئله، تفکر انتقادی را بیش از قدرت حافظه و به خاطر سپاری دانش‌ها و اطلاعات بارور نماییم و در بعد عاطفی باید طوری محیط، به‌ویژه محیط آموزشی را تدارک دهیم که رغبت و انگیزه برای پژوهشگر را بیش از حجیم نمودن حافظه افزایش یابد (ابوالحسینی، ۱۳۹۶)

یک از عوامل مهم عدم تمایل به پژوهش و روش علم، عدم وجود روحیه‌ی علمی است؛ چراکه بهره‌مندی از روحیه علمی در زمره کلیدی‌ترین ویژگی‌های یک انسان تلقی می‌شود (شیرزاد، مهram و کارشکی، ۱۳۹۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در گذشته حدود ۹۳ درصد از سؤال‌های معلمان سطح پایین و از نوع دانش‌محور بوده است که بیشتر بر یادآوری حقایق تأکید داشتند. از این گذشته بررسی‌ها نشان می‌دهد معلمان به‌طور معمول سؤال‌های اندکی مطرح می‌سازند که دانش‌آموزان را به استفاده از مهارت‌های تفکر سطح بالا ترغیب کنند (دام و ولمان، ۱، ۲۰۱۴)

مسئله دیگر که توجه بسیاری را به خود جلب نموده است، یادگیری خودراهبر است. یادگیری خودراهبری به یکی از اهداف اصلی آموزش در چند دهه گذشته تبدیل شده است (عینی و همکاران ۱۳۹۸ به نقل از چانگ، کیو، لین و لی هسیه، ۲۰۱۰) یادگیری

خودراهربر اساس همه اشکال است. یادگیری (عینی و همکاران ۱۳۹۸ به نقل از ویلیامسون، ۲۰۰۷) یادگیری خودراهربر مربوط به دانش آموزشی است که می‌توانند اشتیاق نشان دهند و اقدامات خود را برای اتصال زندگی و آموزش هماهنگ کنند و مسئولیت‌پذیر باشند. (کریس - ماری وان زیل و شارلین د-تیت بریتز، ۲۰۱۷)

مفهوم خود مدیریتی برخاسته از آموزش بزرگسالان است. به دلیل مزایای مرتبط با نتایج یادگیری خودراهربر، محیط‌های آموزشی و سازمانی به شدت بر اهمیت و ارزش آن به‌عنوان یک مهارت ضروری برای آموزش و کار در قرن بیست و یکم تأکید می‌کنند. (گردان شکن ۱۳۹۹، به نقل از فیشر کینگ و تاگو ۲۰۱۰).

یادگیری خودراهربر شامل افراد، شناسایی نیازهای یادگیری فردی، شناسایی اهداف مطالعه، شناسایی منابع و مواد موردنیاز برای یادگیری، انتخاب و اجرای راهبردهای یادگیری مناسب، و شناسایی آنها به‌عنوان فرآیندی برای ارزیابی نتایج یادگیری شخصی، با یا بدون کمک دیگران است تا با این کار ابتکار عمل را به دست بگیرید (یوسفی و همکاران ۱۳۹۹، به نقل از نولز، ۱۹۷۵)

این تعریف دو بعد دارد. اولاً یادگیری خودراهربر به‌عنوان یک فرآیند یا روش آموزشی و ثانیاً مسئولیت‌پذیری به‌عنوان مؤلفه و نتیجه اساسی یادگیری خودراهربر. یادگیری خودراهربری فرآیندی است که در آن دانش آموزان مسئولیت برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی یادگیری خود را بر عهده می‌گیرند و مستقل از دیگران برای دستیابی به اهداف یادگیری از پیش تعیین‌شده کار می‌کنند. هدف یادگیری خودراهربری نه تنها شکل‌گیری دانش موضوعی خاص، بلکه توانایی انتقال دانش مفهومی به موقعیت‌های جدید است.